

ТРАКИЙСКИ НАУЧЕН ИНСТИТУТ  
ФИЛИАЛ ХАСКОВО

СБОРНИК

# ТРАКИЯ

ТОМ I



Хасково  
2001 г.

## *Бележниците на родопския комита Тодор Хвойнев*

*Златка Бачорова -  
уредник в Исторически музей - Смолян*

Във фонда на отдел "История на България 15-19 век" при Исторически музей - Смолян, се съхраняват над 200 ценни експоната, свързани с националноосвободителните борби на Среднородопския край. Сред тях е комитският костюм на Тодор Хвойнев - потури, джамадан /елек с ръкави/, риза, пояс, шал, гугла, силахлък /кожена чанта/, мастилница за пояс и част от личното му оръжие.

По-късно във фонда на отдела постъпват и други оригинални документи и снимки на Тодор Хвойнев като дарение от наследниците му, което дава възможност да се направи по-цялостна характеристика на личността и комитата Хвойнев.

Тодор Анастасов Хвойнев е роден на 8 февруари 1872 година в село Левочево в семейството на Анастас и Мария Хвойневи<sup>1</sup>. Баща му Анастас Христов Хвойнев, собственик на много овце, е известен с прякора Кара кехая, заради мургавото си лице. Тодор, четвъртото дете на Анастас Кара кехая, има четирима братя - Никола, Христо, Димитър и Гочо. Трето отделение завършва в Левочево през 1884 г. при учителя Георги Найденов от Чепеларе, след което заминава за Ксанти да учи зидарски занаят<sup>2</sup>. През 1888 г. се отказва от дюлгерството и с брат си Гочо се захваща с овчарство<sup>3</sup>. Подвижният хапактер на този традиционен за среднородопското население поминък /зимуване на стадата по Беломорието и летуване по високите пасища на Родопите/ му дава възможност да опознае много селища и да установи контакти с патриотично настроените българи в Гюмюрджинско и Ксан-

тийско. Свободолюбивият и горд Тодор е един от първите членове на създадения през 1900 г. Македоно-одрински революционен комитет в родното му село. От организацията е назначен за куриер, но за да избегне подозренията на турските власти, напуска кехаялъка и става селски коруджия-пъдарин<sup>2</sup>.

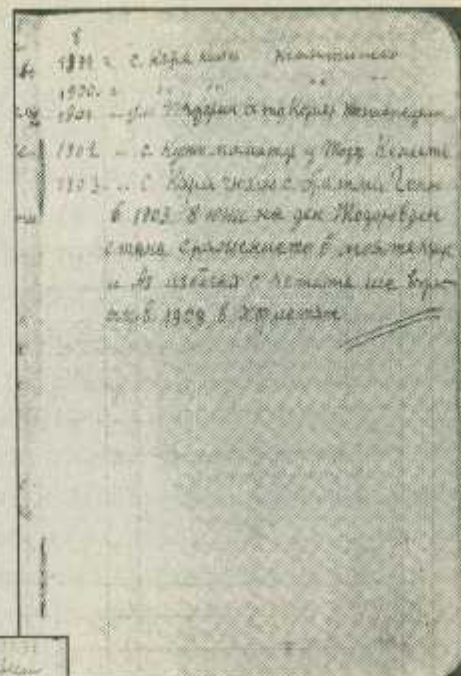
Ахъчелебийски район активизира дейността си за предстоящото въстание. На 6 срещу 7 юни 1903 г. формираната чета за Левочево се настанява в къщата на Тодор Хвойнев<sup>3</sup>. Поради прелателство къщата е обсадена от турска войска, но четниците успяват да пробият обсадата и да се изтеглят през Караманджа в България. Хвойнев и Иван Гаджуров /също от Левочево/ слизат в Чепеларе. Тук те са заловени от полицията и препратени в Пловдивския затвор<sup>4</sup>. Освободен от затвора, Тодор Хвойнев се записва в 1 чета на V околия от 7 въстанически окръг, начело с Пею Шишманов. След неуспеха на Илинденско-Преображенското въстание Хвойнев повежда комитска чета, действаща в Ахъчелебийско до Бяло море, за да защитава българското население от турските насилия, гръцките и български богаташи. Пет години комитетва - до 1908 г., когато се обявява Хуриетът, а през следващата 1909 г. по предложение на турските управници е избран за мухтар /кмет/ на Левочево.

Сред личните документи интерес представляват трите саморъчно изписани бележника на Тодор Хвойнев<sup>5</sup>. Те са достоверни исторически извори, съдържащи ценни сведения за комитската му дейност, биографични бележки, лични контакти и преживявания. С размери - 14/16 см дължина и 10 см ширина - бележниците съдържат общо 138 листа, но е възможна липса на някои листове, защото нямат номерация. Подвързията им, изработена от кожа и картон в кафяво, белезникав цвят, без надписи, е запазе-

на. Листовете на двата бележника са бели, разчертани на графи, а на третия със следните фабрични надписи: дата, наименование, да дава, да взема. Може да се предположи, че той е предназначен за стопанско-търговски сметки и действително в по-голямата си част съдържа именно сметки, водени от Хвойнев.

С текет са 92 лис-

1871	с. Крива паланка	Кривопаланка
1872	с. Крива паланка	Кривопаланка
1873	с. Крива паланка	Кривопаланка
1874	с. Крива паланка	Кривопаланка
1875	с. Крива паланка	Кривопаланка
1876	с. Крива паланка	Кривопаланка
1877	с. Крива паланка	Кривопаланка
1878	с. Крива паланка	Кривопаланка
1879	с. Крива паланка	Кривопаланка
1880	с. Крива паланка	Кривопаланка
1881	с. Крива паланка	Кривопаланка
1882	с. Крива паланка	Кривопаланка
1883	с. Крива паланка	Кривопаланка
1884	с. Крива паланка	Кривопаланка
1885	с. Крива паланка	Кривопаланка
1886	с. Крива паланка	Кривопаланка
1887	с. Крива паланка	Кривопаланка
1888	с. Крива паланка	Кривопаланка
1889	с. Крива паланка	Кривопаланка
1890	с. Крива паланка	Кривопаланка
1891	с. Крива паланка	Кривопаланка
1892	с. Крива паланка	Кривопаланка
1893	с. Крива паланка	Кривопаланка
1894	с. Крива паланка	Кривопаланка
1895	с. Крива паланка	Кривопаланка
1896	с. Крива паланка	Кривопаланка
1897	с. Крива паланка	Кривопаланка
1898	с. Крива паланка	Кривопаланка



та. Всички попълнени листове са изписани саморъчно от Хвойнев, с неговия характерен, не много едър и леко наклонен надясно почерк. Писал е в повечето случаи със синьо и черно мастило, по-рядко с молив. Вписвал е бележките си в непоследователен ред.

Факсимиле от  
бележниците на Тодор  
Хвойнев

като повечето от текстовете са фрагментарни. За по-точен хронологичен обсег служат отбелязаните на места от неговото години на вписването. Най-късната е 1957 /годината, в която Тодор Хвойнев е починал/.

Съдържанието на бележниците е богато и разнообразно. Най-обобщено, в тях могат да се открият данни за: а) лични контакти с хора от най-различни социални и политически групи - участници в Македоно-Одринската революционна организация, адвокати, лекари, чужденци, обикновени ратаи, овчари и пчелари; б) лична и обществена отговорност - стриктно водене на личните и стопански сметки на цялото семейство по приходи и разходи, покупко - продажби на имоти, дялови капитали в кооперации, облигации; в) изострено социално чувство - оказване помощ според възможностите си - даване на парични заеми, хранителни продукти на близки, родственици и бивши четници; г) опити за проследяване родословието на Хвойневи; д) неговата душевност и начин на живот - усет към красивите дрехи - гайтанлии и хубави родопски песни, народни вярвания, интереси към народната медицина - записани различни рецепти, лечебни билки и др.

Макар и по-малко, разнообразни са и данните, които разкриват комитеската дейност на Тодор Хвойнев. Сведенията обхващат приемането му за член на революционния комитет в Левочево, назначаването му за куриер на организацията, сражението на 8 юни 1903 година и бягството на четата, списък на загинали негови сподвижници в периода 1903-1908 година.

Личните бележници на Тодор Хвойнев съдържат богата информация, която изисква цялостна систематизация. Прецизното им проследяване и анализиране дават

възможност да се извлекат интересни сведения за националноосвободителните борби на родопчани. В този смисъл бележниците могат да бъдат предмет на специално изследване.

#### БЕЛЕЖКИ:

<sup>1</sup> ДА - Смолян, ф. 430 К, оп. 1, а.е. 1, с. 2

<sup>2</sup> Пак там

<sup>3</sup> Пак там

<sup>4</sup> Барбов, С., Манолова, М., Ставракев, П. Левочево в миналото си. С., 1992, с. 143

<sup>5</sup> Караманджеуков, Х. Родопа през Илинденско-Преображенското въстание. С., 1986, с. 63

<sup>6</sup> Пак там, с. 64

<sup>7</sup> ИМ - Смолян, ф. В-III, инв. № 115, 116, 117